

Zakaj se je ustanovila fašistovska organizacija v Ameriki?

Tako vprašuje predsednik Ameriške delavske federacije ustanovitelja fašistovske organizacije.

Washington, D. C.—(F.P.)—William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, vprašuje v pismu, ki ga je napisal na Ignazio Thaon di Revela, italijanskega barona in predsednika Ameriške fašistovske lige, zakaj so se fašisti organizirali v Združenih državah.

To pismo ima svoj izvor v protestu iz Revela, ki ga je poslal proti protifašistovski resoluciji, ki jo je sprejela Ameriška delavska federacija na svoji konvenciji v Los Angelesu, Cal. Green je poslal načelniku Mussolinijevih podpornikov kopijo svojega govora, ki ga je obdržal proti fašizmu v Los Angelesu.

"Prosim, povejte mi," vprašuje Green, "zakaj je potreba za tako organizacijo kot je vaša v Združenih državah? Kaj je njen pravi namen, kaj njeni pravi cilji?"

Na to Green izjavlja, da fašizem v Italiji in komunizem v Rusiji povzdigujejo superiornost države nad življenjem in svobodo individue. Vsaka teh organizacij je odpravila svobodo zborovanja, svobodo tiska in svobodo govora v svoji respektivni jurisdikciji. V Rusiji je diktatura proletariata. V Italiji je diktatura fašizma. Diktatura, ki jo izvaja vsaka teh dveh organizacij, je žaljiva za popačenje svobode in prostosti ameriškega delavca.

Na to Green navaja, da se delavci v Italiji ne morejo svobodno pogajati kolektivno, ne morejo stavkati in so bili nedavno prisiljeni sprejeti 10-odstotno znižanje mezd, nakar izjavlja, da je Ameriška delavska federacija odločno nasproti takim razmeram. On zanika, da se želi vtikati v notranje zadeve Italije, ampak dodaja, da delavci ne morejo zadržati prvega delavčevskega sindikata v Italiji, ravnotako ne morejo trpeti nadalje vpliv in delo fašistovske organizacije v Združenih državah.

Velika poštna pošiljatev iz Evrope.

New York, N. Y., 23. dec.—Največja poštna pošiljatev, ki je kdaj dospela na parniku v to pristanišče — 17.661 vreč — je prišla s parnikom Majestic, ki je priplul v sredo v New York.

W. Irving Glover, pomožni generalni poštar, je prišel s štirimi pomočniki iz Washingtona, da je nadzoroval distribucijo pošiljatev. Nad dvesto delavcev je delalo štiri ure, da so transferirali pošiljatev na poštne parnike.

Dva otroka zgorela.

Chicago. — Julia Perez je šla v četrtak od doma in zaprla svoja dva otroka v spalno sobo. Ko se je po preteku par ur vrnila, ju je našla mrtva poleg zgorelih božičnih igračk. Sosedje, ki so prišli, da pogasijo ogenj, ko so videli uhajati dim iz sobe, so preprečili, da se ni ožen razširil. Rešili so tudi trimesečno dete, ki je spalo poleg sobe, v kateri sta zgoreli 4letna Elvira in 3letna Angelina.

Lindberghova mati v Mehiki.

Mexico City, 23. dec.—Mrs. Evangeline L. Lindbergh, mati slavnega avijatika, je včeraj dopela z aeroplanom v Mexico City, kjer prebije praznike s sinom in bo delila z njim slavo in goštoljubje mehške vlade. Ko se je peljala v avtu z letališča v ameriško poslatništvo, so ji velike ljudske množice delale prisilne ovacije.

Izvoščki zmagali po dvamesečni stavki

Podjetniška poteza se ni obnesla za znižanje mezd.—Trmoglavost podjetnikov se morala omehčati.

Jersey City, N. Y.—Sto avtoizvoščkov je zmagalo in uspešno odbilo poizkus za znižanje mezd po dvamesečni stavki. Ti izvoščki so bili zaposleni pri osem podjetnikov v enajst mestih okraja Hudson.

Podjetniki so zahtevali, da se dnevna mezda zniža od \$4.14 na \$3.00, poleg tega dode pa še 30 odstotkov od vseh tedenskih prejemkov nad \$66. Izvoščki so pa na to ponudbo odgovorili, da se mora dnevni delavni čas znižati od 11 na 10 ur.

Podjetniki so bili gluhi na ugovor izvoščkov, ki so organizirani skupaj z vozniki v eni organizaciji, pa so zahtevo izvoščkov enostavno odklonili. Tej odklonitvi je logično sledila stavka izvoščkov, ki je bila tako popolna, da avti niso vozili. Izjemo so delali le izvozniki avti, ki so jih vodili gospodarji. Ti so se sicer trudili, da bi dobili stavkokaze, a njih trud je bil zastonj. Po dveh mesecih so spoznali, da imajo veliko izgubo. Srečala jih je pamet. Sprejeli so ugovor izvoščkov in stavka je bila končana.

Štirje rudarji ubili

Rudarjeva žena, izgnana iz kompanijske hiše, se je prehladila in umrla.

Cadumet, Mich.—Štirje rudarji so bili v četrtak ubiti in trije ranjeni, ko je "skip," napolnjen z bakrenim kamenjem, padel 1500 čevljev globoko na dno rudnika v bližnjem Mohawku.

Pittsburgh, Pa.—Philip Murray, podpredsednik rudarske unije, je 22. m. obtožil Consumers Mining kompanijo v Har-marvillu, da je zakrivila smrt žene stavkajočega rudarja Jos. Lubreskega. Žena je umrla za pljučnico v barakah rudarskih družin v Acmetoniji. Pred enim tednom je bila družina rudarja Lubreskega z drugimi družinami vred izgnana iz kompanijskega stanovanja. Bila je že prej prehlajena, a selitev v hudem mrazu je poslabšala njeno stanje in povzročila smrt.

Kongres se zanima za smrt 40 mož.

Washington, D. C.—Mnogi kongresniki so pred odhodom na božične počitnice izjavili, da bodo takoj, čim se snide kongres 4. januarja, zahtevali temeljito preiskavo o pogreznjenju podmornice S-4 in smrti 40 pomorščakov v isti. Kongresnik Griffin iz New Yorka je dejal, da je vsekakor velika zanikrost povzročila nesrečo.

Dve mumiji najdeni v zlati krsti.

Guatemala City, 23. dec.—V rudniku Zaculen blizu Huahnetenanga v Gvatemali (Centralna Amerika) so te dni našli krsto iz čistega zlata, v kateri sta bili dve človeški mumiji čudovito ohranjeni. Veščaki so mnenja, da sta mumiji iz dobe davno pred Kolumbom odkritjem Amerike.

Dijamantno polje odkrito v Afriki.

Cape Town, Afrika, 23. dec.—V južnem delu Afrike je bilo odkrito novo dijamantno polje. Dijamanti, ki se dobivajo na tem polju, so najboljše vrste.

Nolizmorna lakomnost brodolastnikov po profitu

Pošiljanje starih in preobloženih ladij na visoko morje.—Mornarji imenujejo take ladje mrliške rakve.

New York, N. Y.—Zelo lakomni brodolastniki imajo navado, da pošiljajo na visoko morje stare in nerabne ladje, ki bo preveč preobložene s tovorom. Med mornarji so take ladje poznane pod imenom mrliške ladje. Mornarji se takim ladjam izogibajo in nihče se ne mara vračati nanje, ako ga gospodarske razmere do tega ne prisilijo.

O takem brodolastniku poroča Mednarodna federacija transportnih delavcev v Cardiffu na Angleškem. Brodolastnik je poslal dve taki ladji na morje trinajstkrat. Bili sta preobloženi s tovorom. Ena ladja izmed teh — "Eastway"—se je pogreznila in utonilo je tri in dvajset mornarjev. Brodolastnik se je moral zaradi tega čina zagovarjati na sodišču. Obsojen je bil na dvanajst mesecev zapor in na denarno globo 6,000 šterlinskih funtov. To je okoli trideset tisoč dolarjev.

K a z e n je sicer občutna, a še prenzika za človeka, ki je izogol lakomnosti po večjem profitu poslal tri in dvajset mornarjev v smrt. Bil je navaden premijaš umor 23 oseb, kajti brodolastnik je vedel prav dobro, da mora ladja nekega dne iti na dno, ker je bila preobložena z blagom. Pri takih umorih bi ne smele veljati pomilovalne okoliščine, kajti tak morilec se v bistvu malo ali prav nič ne loči od zavrznatega roparskega morilca. Tak človek, ki ubija in mori izogol lakomnosti po večjem profitu, je nevaren človeški družbi. Ko pride iz zapor, bo skušal nadomestiti denarno globo na ta način, da bo še manj ščiren v sredstvih za pomnožitev profita.

Kapitalističnemu gospodarstvom sistemu služi profit za podlago. Torej ni čudno, ako je lakomni brodolastnik dobil tako milo kazen, kakor če astradan brezposelni delavec ukrade hleb kruha, da potolaži svoj lačni želodec.

EKSPLOZIJA NA LADJI

Trije mrtvi in več ranjenih.

Pariz, 23. dec.—Dva častnika in en mornar sta bila ubita 22. t. m. in več oseb je bilo ranjenih, ko se je pripetila eksplozija na ladji Remiront. Ladja je bila na poti v Cherbourg.

Hickman prijet v Oregonu.

Pendleton, Ore.—William Edward Hickman iz Los Angelesa, ki je obtožen ugrabljenja in umora 12letne Marian Parker, je bil v četrtak tukaj aretiran, ko se je vozil v ukradenem avtu. Fant je nekaj časa tajil svoje ime, nato pa je na policijski priznal, da je on ugrabil deklico, odločno pa je tajil, da je izvršil umor. Rekel je, da je nek Oliver Andrew Cramer umoril in razmesaril deklico. Odpejali ga bodo v Los Angeles.

Ranjen slon umoril lovca.

Nairobi, Afrika, 23. dec.—William Judd, ki je nad trideset let lovil in streljal živali v afriških džunglah, je postal žrtev slona, katerega je ranil na lov. Razjarjeni slon je Judda potepal in umoril. Slona je pozneje ustrelil Juddov sin, ki je bil z njim na lovu.

Sovjeti kupili 500 motorjev v Franciji.

Pariz, 23. dec.—Sovjetska vlada je naročila 500 aeroplanovskih motorjev v Franciji. Tri francoske tvrdke so dobile naročilo. Motorji bodo dostavljeni v letu 1928.

TEKSTILNE TOVARNE NA JUGU SE MNOŽE

Medtem pa delavci na jugu še občutijo blagoslov preveč razvite tekstilne industrije.

New York, N. Y.—Vabljenje kapitalistov na jug z raznimi oglasi v dnevnih je imelo uspeh. Slagerji kot "delavci so pohlevni in potrpežljivi"—"tu ni uniže"—"tu ni zakonov za zaščito delavcev" so imeli tako veliko privlačno silo, da je bilo zgrajenih 48 tovarnen z državah Virginiji, Georgiji in obeh Karolinah. Zgrajbeni stroški teh tovarnen so znašali \$9,926,000. Sedem in trideset od teh tovarnen je v obeh Karolinah.

Z gradnjo novih tovarnen se je tudi pomnožila produkcija tekstilnega blaga. Na jugu izdelujejo tekstilno blago manjše vrednosti. To blago odhaja na trge, kjer so bolj siromašni ljudje. Sešansa so se ti trgi prenapolnili z blagom in naročila so prenehala ali postala bolj redka. Delavci seveda najbolj občutijo ta pojav. Tovarnarji so že dali delavcem po tri dni počitnice na teden. Delavci za te počitnice niso plačani, tovarnarji se pa razgovarjajo, da se bolj omeje produkcijo, da se produkuje blago, ki je obdal na trg.

Mezde na jugu so nizke. Delavci niso mogli od svojega tedenskega zaslužka ničesar prihraniti. Med njimi je bila beda, ko so delali skozi ves teden, zdaj je pa še večja, odkar je omejena produkcija.

Delavski vodilji ekskutirani v Hankovu

Nacionalistična vlada odgovarja Moskvi, da ima dokazne dokazilce v Kantonu.

Moskva, 23. dec.—Sovjetska vlada je danes sporočila kitajski nacionalistični vladi, da ne bo trpela zverskega klanja svojih uradnikov, državljanov in simpatistov v Kantonu. Vse sovjetke ladje, namenjene v kitajske vode, so bile brezščno pozvane nazaj; mnogi parniki, ki so imeli odpluti iz Vladivostoka, so ostali tamkaj. Pričujejo se, da bodo vsi sovjetski diplomati na Kitajskem odpoklicani.

Sangaj, 23. dec.—Hu Tsangtu, poveljnik vojaške posadke v Hankovu, je včeraj odredil ekskutiranje voditeljev delavskih uni, katere je obtožil, da so komunisti. Koliko je bilo ekskutiranih, se še ne ve. V Vučangu je bilo aretiranih 90 dijakov in nekaj delavcev v odnolnih tekstilnih tovarnah; vsi so bili pripeljali v Hankov.

Sangaj, 23. dec.—Nacionalistična (kuomintangska) vlada v Nankingu je danes objavila komuniste, v katerem izjavlja, da ima dokumentarne dokaze o zvezi tretje internacionale s komunistično vstajo v Kantonu. Sovjetski konzul v Kantonu je tudi zapleten. Komuniste se dalje glasi, da je nacionalistična stranka sprva gojila prijateljstvo do komunistov in sovjetske vlade v uverjenju, da ruski komunisti od kritično pomagajo Kitajcem do svobode, ali kasneje je spoznala, da hočejo komunisti raznaroditi Kitajsko in jo pretvoriti v privesek k Sovjetski uniji.

Dvoboj z revolverji.

Bedord, Ind., 23. dec.—Brooks Collins in Ben Pierce, farmarja v bližini tega mesta, sta ubila eden drugega v prepiru v četrtki zvečer. Poleg njiju sta ležala revolverja. Mislili se, da sta morala oddati usodna strela ob istem času, ker enemu je ostala krogla v glavi in drugi je bil zalet v srce.

Darrow klesil Mussolinija pred sodiščem

V zagovoru dveh Italijanov, ki sta obtožena umora fašista, je glavni odvetnik jedko okrcal Italijo.

New York. — Clarence Darrow, znani čikaški odvetnik, je v četrtki v dve uri trajajočem govoru pred poroto okrajnega sodišča v Bronxu mahal po Mussoliniju in fašistovski Italiji. Sodnijska dvorana je bila natičena in policija je morala zapreti vrata, ko ni bilo več prostora.

Darrow je zagovarjal dva Italijana, Greca in Carilla, ki sta obtožena, da sta na zadnji praznik Kinčanja grobov v teku protifašistovskih demonstracij ustrelila fašista Josepha Carilija. Četa fašistov v črni arajcah je korakala v memorijalni paradi, kar je izzvalo izgredo.

Darrow je dejal v svojem govoru pred poroto, da sta Greco in Carillo žrtvi fašistovske zarote, katere hoče, da ona dva plačata z njunim življenjem njuno mrtno tiranstvo. "Mussolini je novo ime despotizma," je rekel Darrow. "Ta moderni car se je odel z bleškom, ki ugaja nekaterim Italijanom, toda uboga Italija bo morala drago plačati ta blesek. Imela je komaj ognjeni kret in pred njo je veliko več prelivanja krvi kakor za njo. Fašizem se je rodil v krvoprelitju. Če bi Amerikanci glasovali o fašizmu, bi deset proti enemu zaključili, da fašisti nimajo mesta v ameriških paradah."

Govornik je poudaril, da je obtožnica na zelo slabih nogah. Fašistični organizator Alexander Rocco je edina priča proti obtožencem, ampak Rocco ima motiv, da se znebi nad svojimi rojakoma, ki nočeta častiti tirana. Edina krivda obtožencev je, da sovražita Mussolinijev režim, in če zato zaslužita smrtno kazen, tedaj je človeško življenje tukaj cenejše kot v Italiji.

Filmski igralci odprli svoje gledališče

V novih gledališčih, ki se razširijo po vsej deželi, ne bo vaudivlških točk.

Chicago. — Chicago dobi v ponedeljek prvo gledališče, katerega namen je "očistiti kinogledališča vsega bunka." Novo gledališče se imenuje "United Artists Theater," je na Randolph in Dearborn, kjer je prej stalo "Apollo" gledališče. Lastniki novega gledališča so stare, znane filmske zvezde: Mary Pickford, Douglas Fairbanks, Charlie Chaplin, Gloria Swanson itd., ki bodo sami producirali filme in jih direktno sami predvajali občinstvu. Otvori se cela veriga teh gledališč po vseh ameriških mestih.

Namen novih gledališč je, da se kažejo občinstvu sami filmi, najboljši z vidika tehnike in umetnosti. Sedanje kinogledališča palače in katedrale imajo filme samo še kot postransko pleško, v glavnem pa imajo pevece, tlesalce in druge stvari, tako da so moderna kinogledališča postala že pravi cirkusi. Družba filmskih umetnikov pa hoče konkurirati z novim teatrom, ki bo čisto filmski, razen da bo imel prijemne orkestre za spremljanje slik. Ako bo odziv občinstva dober, nameravajo pomnožiti nova gledališča v Chicago in drugih velikih mestih.

Italijan vzeti Amerišku letalski rekord.

Turin, 23. dec.—Pilot Renato Donati se je včeraj dvignil v zrak 11,827 metrov (38,795 čevljev) visoko in s tem je posekal za sto metrov ameriškega letalca Carltona C. Championa, ki je doslej imel višinski rekord.

V PRVI PRASKI ZMAGAL ELEKTRIČNI TRUST

Senatorji so glasovali ne glede na strankine meje za in proti. —Privatna ali javna lastnina je vprašanje.

Washington, D. C.—Resolucija senatorja Walaha za preiskavo trusta za oddanje in proizvajanje električne sile, ki mu pravijo, na kratko tudi električni trust, je bila odkazana odseku za meddržavno trgovino v pričakovanju, da na policijski spanje pravičnega, ali se ji pa izpuli ostri zob. Da se resolucija odda senatnemu odseku, je glasovalo 40 senatorjev, proti pa šest in trideset.

Trinajst demokratičnih senatorjev je glasovalo proti protektoratu senatorja Walaha, Wheelerja, La Folletteja in Kinga, da se resolucija pošlje temu odseku, katerega predsednik je Jim Watson iz Indiane. Teh trinajst demokratičnih senatorjev je: Bayard iz Delaware, Broussard in Ransdell iz Louisiane, Edwards iz New Jersey, Glass iz Virginije, Hawes iz Misourija, Mayfield iz Texasa, Overman in Simmons iz Severne Karoline, Steek iz Iowe, Thomas iz Oklahome, Tydings iz Marylanda in Tyson iz Tennesseeja. Blease iz Južne Karoline, ki je poznán kot podpornik trusta, je ostal pri tem glasovanju v demokratičnih vrstah.

Republikanci, ki so glasovali za Walahovo resolucijo, so: Blaine, Borah, Brookhart, Capper, Cresent, Frazier, Howell, Johnson, La Follette, McMaster, Norbeck in Nye, pa Shipstead, ki je bil izvoljen od farmerske delavske stranke.

Senator Curtiss, vodja republikanske večine in predsednik kandidat, ni glasoval, senator Norris je pa bil bolan. Ampak stara garda se je postavila v vrsto za trust. Z njo so bili tudi McNary, Robinson iz Indiane, Jones iz Washingtona in Dale.

Izmed demokratov v trustovski skupini govori Bayard za DuPontovo finančno skupino v politiki. Simmons in Overman za Dukove električne interese v obeh Karolinah, Ransdell in Broussard podpirata električne korporacije v New Orleansu, Tyson je bivši cestnoizolacijski magnat, Mayfield, klanovaki agent, so pa poganja za ponovno izvolitev.

Senator Walsh je v razpravi, ki je vodila do pomenskoga glasovanja, predložil uredniške članke iz časnikov, izhajajočih na jugu, zapadu in vzhodu, v katerih se zahteva, da se uvede preiskava. Povzročil je, da je bilo predloženo Pinchotovo pismo, v katerem izjavlja, da je pri volji predložiti dokaz o hitri rasti električnega monopola. Predložil je občinske odobritve za preiskavo. V teh mestih živi približno 70 odstotkov vseh prebivalcev Združenih držav.

Senator La Follette je naglašal, da je pravo mesto senat, v katerem naj se reši vprašanje, ako se naj izvrši preiskava, ali ne, ne pa odsek, kjer nihče ne ve, kaj se je govori.

Senator Wheeler je svaril, da mogoče odsek za trgovino, katerega je član, porine zadevo na stran. Takoj, ko je bilo glasovanje končano, je senator Howell, zagovornik javnega lastništva, dejal, da bodeta on in Wheeler delovala na to v odseku, da odsek kmalu poroča senatu o resoluciji. Ampak Howell ni bil prepričan, da dosežeta on in Wheeler uspeh v odseku.

NAROČNIKOM.

"Prosveta" ne izide v ponedeljek vsled božičnega praznika.

Ptiček obsojen v zapor od enega do deset let

Nekaj časa ne bo več aleparil slovenskih delavcev.—Zbral si ni pravega imena za osmukanje delavcev, zdaj je pa v kadi.—Slovenski rudarji niso hoteli "iti na barku."

Universal, Ind.—Ptiček, ki je prišel v tukajanje rudarske naselbine, v katerih je lepo število zavednih slovenskih rudarjev, da osmuka slovenske delavce pod raznimi pretekami za trdo zaluzene groše, si ni izbral pravega imena. Ime Jack Stonich, slovenskega zlatarja, ki zdaj biva v Kaliforniji že več let v poklju, je zanj postalo usodopolno. Tukajnji Slovenci so vedeli, da je bil stari Jack zlatar, njegov sin tudi, a oblek nista prodajala okoli. To je v njih obudilo sum, da imajo opraviti s ptičkom, ki poje toliko časa, dokler ne oma mi ljudi. Dali so ga prijeti. V začetku je trdil, da se piše Jack Stonich in treba je vrniti denar. Vračal je denar, dokler je bilo. Naenkrat je pa zmanjkalo drobiža in tisti, ki so bili zadržani, so odšli praznih rok.

Ptička so odgnali v Newport, Ind. Tam je dejal, da se piše Joseph Beber. Obsojen je bil v zapor od enega leta do deset.

Rojaki, ki so bili zadnje čase osleparjeni na eden ali drug način za denar, si lahko tega ptička ogledajo in stvar sporoče, ako jih je tudi za kaj prikrajšal, okrajnim oblastem, ki bodo skrbele, da se mu za plačilo podaljšata hrana in stanovanje zastonj.

Zadnje dve leti je bilo več slovenskih delavcev osleparjenih v raznih naselbinah. Za ljudi, katere se na smiljo revali delavci, ki morajo trdo delati za cante, ki jih dobe kot mezdo, ni usmiljenje na mestu.

VELIK IZVOZ ŽGANJA IZ KANADE V ZDRUŽENE DRŽAVE

Toronto, Ont., 23. dec.—V letu 1927 je bilo eksportirano žganja iz Kanade v Združene države v vrednosti \$15,148,701. Izvoz žganja je bil v tem letu trikrat večji kot l. 1926.

OČETA UMORIL.

Obmojen je v dosmrtno ječo.

Muskegon, Mich., 23. dec.—Lawrence Loss, ki je priznal, da je umoril svojega očeta, je bil v četrtki obsojen v dosmrtno ječo. Umor je izvršil, da bi dobil zavarovalnino in zadolžnice v vrednosti \$600.

Pohabljen blaznež ubil žensko in ranil več oseb.

Brunswick, Me., 23. dec.—Raymond Pettit, ki je bil v zaporu za umorilne, je v četrtki ušel ter prišel na dom svojih staršev in pričel streljati nanje. Njegova mati je vsled rane v kritičnem stanju.

Pettit je nato božal iz svojega doma, ko je opazil uradnike umorilne, da mu sledijo. Navzile svoj umetni nogi, ki je pustila jaane sledove za seboj, se je izogibal svojim nasledovalcem nad 24 ur. Ujeli so ga šele na samotni farmi v bližini Tohamia, kjer je še poprej z valjarjem ubil 78letno staro Mary A. White. Pettit se je bil zabarikadirval v podstrešni sobi in je bil prijet sele, ko je bil ustreljen v nogo.

Jecavost ga je ubila.

Pulj, Italija, 23. dec.—Blaž Marković je sročil ob priliki zaroke Karla Ručiča napil zdravico za ročencu, pri tem pa je tak močno jecal, da so se vsi gostje zmejali. To je Markoviča tako razburilo, da ga je zadel kap. Zgrudil se je na mizo in obležal mrtve.

NAROCITE SI KNJICO "AMERISKI SLOVENC!"

Vesti iz Jugoslavije

KONJUKTURA IN MEZDE.

V Ljubljani, 25. nov. 1927.

V Jugoslaviji se stabilizirajo gospodarske razmere. Kriza zadnjih let polagoma popušta, vendar se pa na delovnem trgu še jako malo pozna vpliv utrujenosti se kapitalizma. O izboljšanju delavskih socialnih razmer pa pri nas dejansko ne more biti niti govora. In lahko rečemo, da je v Jugoslaviji bilo poleg rudarjev po krizi in po pomankanju delovnega trga najmanj prizadeto kovinsko delavstvo. V Nemčiji, kjer kriza tudi ponehava, so kovinarji izboljšali svoje mezde v dveh in pol letih za 28 odstotkov, na Češkoslovaškem je večina kovinskega delavstva že dosegla paritetno redovni plač in jo deloma celo prekoračila po zlati pariteti, toda socialni položaj kovinskih delavcev se s tem še nikakor ni dovolj izboljšal, ker je blago za 40 odstotkov dražje nego je bilo pred vojno. V Avstriji smatrajo kovinarji, da bi bilo treba zvišati kovinskemu delavstvu mezde še za 30 odstotkov, da bi dosegli predvojno kupno zmoglost in se zato pripravljajo na nove mezdne boje, zlasti ker se konjunktura tam naglo boljša.

Razmere v naši državi v tem pogledu niso boljše. Statističnega materiala sicer nimamo na razpolago, vendar se pa lahko sami prepričamo o vrednosti naših plač, če primerjamo predvojne in današnje plače ter kaj in koliko smo kupili zanje pred vojno in koliko kupimo danes. Tak pregled si mora napraviti vsak delavec, ker si ga lahko napravi, da bo lahko sam presojal, koliko je še na slabšem sedaj.

Ne varamo se, če trdimo, da je pri nas med predvojnimi in današnjimi delavskimi plačami razlika še vedno velika, večja nego po drugih državah. Ta razlika znaša pri nas nedvomno od 30 do 60 odstotkov, večinoma ker še plače niso dosegle valutarne vrednosti, deloma pa, ker je blago z ozirom na valuto predrago zaradi visokih uvoznih cen in tuje izdelke, pri domaćem blagu pa zaradi nekontroliranega oduševstva in nemoderne urejene industrije, ki kljub visoki uvozni carini ne more konkurirati ob današnjem načinu proizvodnje s tujim blagom.

Socialne razmere delavstva so torej odvisne od dobre in slabe konjunkturi v industriji, a tudi slaba konjunktura ima svoje vzroke v nemoderne tehniki opremljenosti in še hujše pa v slabi državni gospodarski oziroma državni carinski politiki.

Doslej so imele države skoro popolno svobodo glede carinske politike. Na zadnjem zasedanju Društva narodov se je pa sklepalo o odpravi ovir za promet z blagom med posameznimi državami, oziroma da se stavi carinska politika držav pod kontrolo Društva narodov. S tem sklepom v Društvo narodov se je kapitalizem odrekal zopet nacionalizmu in nastopil naravno pot svojega razvoja, to je internacionalizacije kapitala. Internacionalizacija kapitala pa pomeni, da bo internacionalni kapital, brez katerega ni mogoč razvoj industrije, zasnoval industrijo povsod tam, kjer bodo čim manjši riziki.

Tesno v zvezi z gospodarskim razvojem v naši državi so tudi nestalne politične razmere. Zaradi teh se tuji kapital boji investirati denar v industrijo pri nas, dajši so dani predpogoji za njegov razvoj. Mednarodni dogovori, ki se sklepajo, utegnejo tujemu kapitalu odpreti vrata v državo, če bodo sloneli na trdni podlagi.

Kovinska industrija ima tudi pri nas bodočnost, ali za njo je treba tuje kapitala, ker je doma premalo kapitala in premalo razumevanja za industrijo. Vsekakor se pa morajo kovinarji pripraviti na to, da bodo ob nastopu boljše konjunkturi tudi organizatorično pripravljani, da izboljšajo svoj položaj. V Nemčiji, Avstriji in v Češkoslovaški se kovinarji pripravljajo, da dobro organizirani in polno

soj in kovinske industrije študirajo, da bodo vedeli, kako jim je izboljšati boljše socialne razmere.

Strokovno organizirani delavci mora poznati trg, konjunkturo in svojo moč, ko stopi v boj. Vsak boj, ki ga začnemo, mora imeti take predpogoje, da smo gotovi zmage. Poznati moramo sebe in industrijo!

Delavec.

Višja šola za gimnastiko v Beogradu.

V moderni dobi tehničnega napredka in borbe za obstanek potrebuje sleherni narod ne le duševno jakih, temveč tudi telesno krepkih, zdravih ljudi, predvsem pa čvrste naraščajo. Moderne države zato v pravilnem umevanju svoje dolžnosti z vsemi sredstvi pospešujejo razne panoge telovadbe in športa. Smo v dobi, ko se telesna posveča vsa akrob in kulturni narodi se bližajo v naglem tempu k oživiljenju idealne telesne vzgoje kakršno so pred več kot 2000 leti imeli stari Grki.

Zlasti se kult telesa goji v zadnji dobi v Nemčiji in Franciji, kjer izhaja nebroj zadetih revij, da niti ne govorimo o Češkoslovaški, iz katere je izšlo že pred 65. leti Sokolstvo, ki je brez dvoma ena najodličnejših telesnovzgojnih organizacij na svetu tako po svoji idejni kakor tehnični strani.

Tudi naše ministrstvo prosvete si je nadelo na pobudo agilnih sokolskih delavcev hvalevredno nalogo, da si vzgoji domo iz vrst učiteljev-telovadcev kader idejno in tehnično povsem usposobljenih nastavnikov za telesno vzgojo, katerih delo se ne bo omejevalo le na šolske telovadnice, temveč bo skušalo vzbuditi tudi v širših plasteh naroda smisel za gimnastiko. Z letošnjo jesenjo je otvorilo ministrstvo prosvete I. letnik višje šole za gimnastiko v Beogradu, katere vodstvo je v rokah pripadnikov sokolskih strokovnjakov bratov Vojinovića, Ilića, Vanlička, dr. Dragičina in dr. Gradijevića (univ. prof.) ter sester Vojinoviće in Ilićevce. Šolo posebej 26 slušateljev in 12 slušateljic. Med njimi je 12 Slovencev; ostali so iz drugih pokrajin naše države.

Zanimiv pojav v Ameriki.

Ljubljana, 4. dec. 1927.

V oktobru tekočega leta so prejele razne evropske zadrzne zveze vabilo od "All American Cooperative Commission" iz Clevelanda, Ohio, poziv, naj se udeležijo zadrzne konferencie, ki se bo vršila v Ženevi, v prostori mednarodnega urada dela; na tej konferenci da se bo razpravljalo o ustanovitvi mednarodne zadrzne banke v New Yorku.

International Cooperative Alliance v Londonu, v kateri so skoraj vse pomembne zadrzne zveze sveta članjene, je oficijelno na razna vprašanja zadrznih zvez izjavila, da jo sklicatelji te konference niso povabili, dajši njen bančni odsek že več let deluje v tem smislu, da se ustanovi mednarodna zadrzna banka. Obenem je poudarila J. C. A. v Londonu, da ji ni znano, kakšne zadrzne organizacije so za All American Commission v Clevelandu in da — Internationalni urad dela sploh ni bil obveščen o tej konferenci in da nikomur dovolj, da sklicuje tako konferenco v njene prostore.

Pa naj bo že kakorkoli, je vendar težnja te "All American Commission" iz Clevelanda zanjati štiri dni v občinskem zaporu. Ko je kazen prestal, so ga morali odvesti domov z vozom. Doma je izpovedal, da so ga orožniki v zaporu zvezali in ga silno pretepli. Ermos je dva dni nato umrl. Pri obdukciji so dognali, da je trlo popolnoma izmrcvarjeno in notranji organi močno poškodovani od udarcev. Na podlagi tega so bili aretirani orožniški naredni Jovan Medurić in dva druga orožnika.

Konsumno društvo za Slovenijo v Ljubljani je največja zadrzna v Jugoslaviji. Ima nad 40 zadrznih prodajal in oddaja. Kljub težki gospodarski krizi, ki tlači kot strašna mora našo industrijo in obrt ter seve po nji delavce, je že prebila vse posledice poveljnih neugodnosti in dela skoro normalno na svojem razvoju. Zadnje dni je otvorila štiri nove zadrzne prodajalne in sicer v Studencih, Dobravi, v Jabolnici pri Litiji, v Gaberju pri Celju ter pekarno v

Prevaljah v Mežiški dolini. Pripravljajo se otvoritve novih zadrznih prodajal in v Kranju, v Heleni pri Črni, v Kamniku in Zabukovcah. — Konsumno društvo za Slovenijo je najjačji delničar Zadrzne banke v Ljubljani.

Jesenice. 4. dec. se je vršil ustanovni občni zbor nove zadrzne "Klavnica za Gorenjsko", ki bo otvorila klavnico, mesarstvo, prekajevalnico in delikatesno prodajalno na Jesenicah nasproti kolodvoru. Odobrila so se zadrzna pravila, izvolilo se je načelstvo in nadzorstvo. Povodim te ustanovitve je predsednik Zveze gosp. zadrug Anton Kristan izpregovoril daljši govor o važnosti osamosvojitve na gospodarskem polju, v katerem je nazorno pokazal na dobre pa tudi na nevarne strani produktivnih mesarskih zadrug. — Radio-Kino se dobro razvija. Zato pa bo kino v Katoliškem domu prenehal. — Te dni se bo ustanovila tudi stavbna zadruga "Stan in Dom" za Jesenice in okolico. V sredo 7. dec. je bil občni zbor.

Kranj. V nekaj idiličnem Kranju, v katerem so gospodari sami ošabni "purgariji" in kamor se je na pondeljne sejne zbirala vsa Gorenjska, je začelo novo življenje. Preje so bili le Majdičevi mlinarji in Polakovi usnarji, ki so delali v industrijskih obratih — ali bili so večinoma kmečki ljudje, ki so tu stanovali zunaj na kmetih. Sedaj pa sta nastala dva ogromna obrata: velika tekstilna tovarna pod imenom "Jugočeška" in druga tekstilna tovarna pod imenom "Inteks." V "Jugočeški" je — češki kapital, v Inteksu pa je poljski kapital. Obema tvornicama gre zelo dobro. Sedaj je v Kranju zaposlenih 2000 delavcev in delavk. Seveda primanjkuje stanovanjskih hiš in ljudje stanujejo v bližnjih in daljnjih vaseh, kar onemogočuje organizacijsko delo med njimi. Vendar so že precej uspeli početki napravljani. — Žalostno je le, da so tuji gospodarji in tovarnarji. V naših ljudeh ni nobene podjetnosti. Vsa bo imel svoje delo, da bi se hranili, da bi "gvišano." Tuji kapitalisti pa "riskirajo," preskrbe za naše ljudi delo, ožive prej zaspale kraje in za služijo ogromne denarje. Kdor ne vaga, je brez blaga.

Zmaga socialistov v LaMersperku pri Mariboru. 4. dec. so se vršile volitve v občini LaMersperk: "Slovenec" in drugi klerikalni listi so pisali na dolgo in široko, da bodo že pokazali socialistom, da v tej občini nimajo nič iskati, ker je njihova in njihova ostane! Volitve pa so dale klerikalcem 109 glasov in 8 odbornikov, socialistom pa 121 glasov in 9 odbornikov; občina je s tem prešla v socialistične roke in bo imela socialisti za župana. Zopet so se gospodje klerikalci urezali. Delavec se probujal!

Zoološki vrt v Ljubljani. Te dni se je ustanovilo združenje, ki namerava v Ljubljani s pomočjo raznih činiteljev ustvariti — zoološki vrt. Prav pametna ideja. Ako pojdejo ustanovitve v litem roko, bomo res imeli v Ljubljani svoj — zverinjak! Le naprej. (Op. ur.: Seveda "zverin" imajo v Ljubljani že prav veliko; kadar se napijejo "dalmatina", so hujši kot zverine, ko se iztrežijo, imajo pa "mačka." Kaj ne: dve "zverini" začetek sta koj. Samo držati jih bo težko v kakšnem zverinjaku!)

Orožniki so ga pretepli do smrti. V Petrovem selu pri Novem Sadu so te dni orožniki aretirali 23letnega Jozefa Ermosa zaradi tatvine in ga pridržali štiri dni v občinskem zaporu. Ko je kazen prestal, so ga morali odvesti domov z vozom. Doma je izpovedal, da so ga orožniki v zaporu zvezali in ga silno pretepli. Ermos je dva dni nato umrl. Pri obdukciji so dognali, da je trlo popolnoma izmrcvarjeno in notranji organi močno poškodovani od udarcev. Na podlagi tega so bili aretirani orožniški naredni Jovan Medurić in dva druga orožnika.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

Vaclav Koenig:

Ali bomo imeli kdaj lastno letalo?

Razvoj letalstva po vzoru avtomobilizma.

Se nikdar se niso najširši sloji vseh narodov tako zanimali za avijatiko, kakor se zanimajo v poslednjih mesecih. Se nikdar ni bilo toliko načrtov, poletov, nenadoma doseženih uspehov, pa tudi fantazije. Letoanje leto je leto oceanskih preletov in prav tu je prilika za sanjarje, ki so več ali manj podobne realnici. Marsikdo se torej vprašuje, ali je mogoče tak razmah letalstva, kakor ga je zavzel zlasti v zapadnih deželah letalov predhodnik — avtomobil. Imeti lasten avto je v nekaterih delih sveta življenska potreba kulturnega človeka; o lastnem avtomobilu sanjari skoraj sleherni mladenič v bolj civiliziranih deželah starega sveta. Zdi se, da res ni več daleč doba, ko bo lahko vsak človek s povprečnimi dohodki izrabljati koristi, ki jih nudi avtomobilizem. Ali je tak razvoj mogoč tudi v letalstvu?

Avijatika sredi razvoja.

Zastavili smo si vprašanje, ki lahko odgovorimo nanj prav tako nedoločno, kakor na vsako vprašanje, ki se tiče bodočnosti letalstva. V razvoju avijatike se ni izrečena definitivna beseda, tako kot v razvoju avtomobilizma. Tudi ne vemo, kdaj bo. Načeloma sicer lahko odvrnemo; da, tak razvoj je mogoč, če so dani ti in ti pogoji. A kaj je osnovni pogoj? To, da bo letalo lahko poceni, tako rentabilno in tako zanesljivo običilo, da si bo samo iskrcilo pota v najširše vrste. Ali moderno letalo lahko zadosti temu osnovnemu pogoju? Reči moramo, da za sedaj ne ali vsaj bore malo. Izdelovalni stroški so pri letalu odlično višji nego pri avtu, čeprav je seveda tudi tu mogoče, da bi utegnili ogromna produkcija letal njih ceno znatno znižati. Navsezadnje celo danes, ko letalo toliko stane, niso vozne cene za zračni promet tako visoke, da bi se razpravljalo o vprašanju, ali je letalo sploh primerno v te namene ali ne. Razlika v ceni dobrega športnega avtomobila s prvovrstnim motorjem in dobrega športnega letala ni niti tako visoka, da bi ovirala razmah športnega letalstva. Športno letalo torej nikakor ni pretirano drago in stroški za njegovo vzdrževanje in funkcijo niso tako visoki, da bi presegali gnojne možnosti tistih družabnih vrst, ki se bavijo s tako zvanim gentlemen-driverstvom v avtomobilizmu. Češkoslovaška tovarna letal "Avija" prodaja športno letalo tistega tipa, s katerim je pokojni češki letalec dr. Lhota dosegel več rekordov, za približno 80.000 Kč, kar navsezadnje ni kdo ve kako visoka svota. V Ameriki imajo že mnogi zasebniki lastna letala. V Angliji se je amatersko športno letalstvo močno razširilo, zlasti s posredovanjem interesentov skupin (klubov), ki imajo lastna letala za svoje člane. Na Češkem imata lastna letala zgolj dva zasebnika, nekoliko jih imajo tudi Aeroklubi. A vsa ta letala so bila pridobljena v posebnih okoliščinah, zato takih primerov pri našem razmotrivanju ne bomo vzeli v poštev. Dejstvo pa je vendarle, da letalo samo da sebi ni nedostopno ne za zasebnika ne za skupine posameznih zanimancev, čeprav ostane pribito, da se v praksi lahko poslužijo te možnosti zgolj zelo petični ljudje in močno financirana društva. Precejšnja razlika v ceni avtomobila in letala bo ostala še dolgo časa na sedanji višini.

Zrak in druge ovire.

Najbližnje oviro pa deli razmah letalstva sam živeti, ki se v njem letalo giblje. Če hočemo premagati zemeljsko težo v tako redkem elementu kot je zrak, nam je treba razmeroma velikih nosilnih ploskev in znatne pogonske sile. Pa tudi pri velikem letalu je zračni odpor tako močan, da konzumira znaten odel energije in na ta način vrtlo podraži vožnjo po zraku. Visoki izdatki za vožnjo so ena izmed nadaljnjih ovir, ki pri današnjem stanju letalstva otežujejo njega praktično izražo. Za modernizacijo letala se uporablja večinoma motorji s

450 HP; včasih je na enem letalu več takih motorjev. To je ogromna energija, vendar dosežemo z njo hitrost, ki visoko prekaša hitrost kateregakoli drugega prometnega sredstva. Seveda se spričo tega lahko uporablja letalo v praktične prevozne namene samo ondi, kjer dražje vožnje odtehtajo ugodnosti in koristi, ki jih pridobimo a tako hitrostjo. To, kajpa, znatno omejuje praktično razširjenost letalstva. Vendar tudi tu ne gredo zahteve do pretiranih meja. Sedanje letalstvo se je razvilo iz vojne letalstva, v vojni pa je imelo vprašanje stroškov postranski značaj. Od letala se je zahteval samo določen efekt, ni pa nihče vprašal, koliko ta efekt stane. V tej liniji se je razvijalo letalstvo tudi takoj po vojni. Razmeroma pozno, t. j. ko se je začelo uporabljati v prevozne namene, so se jeli upoštevati ekonomski momenti. Sigurno je, da se bo v bodoče bolj stremelo po znižanju izdelovalnih in obratnih stroškov. V tem oziru so se pokazali že praktični rezultati in sicer so baš Čehi na prvem mestu. Češki kapetan Hamálek je preletel na Aviji BH 10 s motorjem Walter 60 HP 1400 km približno v 10½ urah s povprečno hitrostjo 132 km na uro. Dognalo se je, da je pri tem poletu porabil na 100 km 9,7 kg bencina. Ta količina se že dokaj približuje količini, ki jo zahteva avtomobil, čigar bencinska potreba se suče okrog 8—10 litrov na 100 km, ne da bi se dosegla praktična hitrost 132 km v tako dolgem času in daljavi. Ne bo težko, odstraniti razlike med kilogrami in litri in pri varnem letu (v omejenem primeru je bilo za rekord) vožnja s takim letalom nemara ne bo znatno dražja od avtomobilake. Sicer pa so minule dni objavili listi vest, da namerava neka nemška tvrdka izdelovati po načelu ekonomičnosti taka letala, ki ne bodo dražja kot boljši avtomobil in katerih obratni stroški tudi ne bodo presegali avtomobilskih. Ni nemogoče, da se ji bo načrt posrečil. Neka češka tvrdka pa napoveduje letalo, ki bo stalo ob sesilski izdelavi okrog 100.000 Kč in za vožnjo a hitrostjo 120 km na uro ne bo porabilo za 100 km in pri štirih popotnikih več kot 10 litrov bencina.

Prvi dve zapreki, ki za sedaj onemogočata širši razmah letalstva, nista tedaj nepremagljivi. Ne smemo pa premotriti vane posebej, marveč vzemimo obe skupaj z vsemi okoliščinami, ki pridejo v poštev pri razvoju letalstva in ki so dokaj različne. Pravkar omenjen boj, ki ga ima letalo z zrakom, je kriv da je trpežnost letala znatno krajša nego trpežnost avtomobila, vrhu tega zahteva letalo toliko poravkov, da je baš ta stran ena najtežavnejših v avijatiki. Po češki praksi mora vsako letalo, ki je absolviralo 150-urno vožnjo, v generalno popravilo. Vrhu tega se zahteva stalno strokovno nadzorstvo nad letalom; pred vsakim poletom ga je treba temeljito pregledati, kar priprecejašne kompleksnosti sestava ni lahko delo in vzame mnogo časa; to pa tudi povzbuje stroške, ki jih imamo z letalom. V tem pravcu je že manj verjetnosti, da bi tehničen razvoj privlekel letalo do tistega minimuma, ki ga ima avto, čigar oskrbovanje se ne bori z kdo ve kako zapletenim mehaničnim ustrojem in kjer ni vsak sestaven del tolikanj važen in odločilen kot pri letalu. Danes je letalstvo na taki stopnji, da najbolj ovira razmah letalstva dejstvo, da se stroji prenapro obrobijo in da je treba letalu stalne strokovne oskrbovanja.

(Konec prihodnjik.)

Dokaz.

—Ali verjameš, da more kdo čitati misli?

—Verjamem. Zadnjič sem bil predstavljen neki dami, pa mi je kratkoma prisolila klofuto.

—Gost: Ali je to porcija? To se na krožniku niti ne vidi!

Natakar: Šaj sem rekel kuhanico, da jo je prevelik krožnik.

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904

GLAVNI STAN: 2677-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS

IZVRŠAVALNI ODBOR:

UPRAVNI ODBOR:

Predsednik Vincent Calarik; podpredsednik Andrew Vidrick, R. F. D. 1, Box 100, Johnston, Pa.; gl. tajnik Elia Novak; tajnik bolniškega odbora Lovren Gradick; gl. blagajnik John Vegrich; urednik glasila Jozo Slavutnik; upravitelj glasila Filip Godina; vrhovni zdravnik Dr. F. J. Kern, 6239 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

GOSPODARSKI ODBOR:

Frank Komrak, predsednik, 990 E. 74th St., Cleveland, Ohio; Frank Alach, 2124 E. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jacob Espanil, 2627 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.

POROČNI ODBOR:

John Gorkick, predsednik, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.; John Trifoli, Box 22, Strabane, Pa.; Tony Shragal, R. F. D. No. 1, Johnston City, Ill.; Frank Podol, Box 61, Park Hill, Pa.; Anton Salar, Box 194, Green, Kans.

BOLNIŠKI ODBOR:

OSREDNJE OKROŽJE: Lovren Gradick, 2627-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VEHODNO OKROŽJE: Joseph Zorka, R. F. D. 2, Box 114, West Newton, Pa.; Anton Alach, 1160 N. 70th St., Cleveland, Ohio.

KAPADNO OKROŽJE: Jacob Babic, R. F. D. 2, Box 24, Pittsburg, Kans., na javnem; Frank Kna, Box 952, Chisholm, Minn., na pos. zap.; John Gorkick, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Frank Kajo, predsednik, 2627 W. 36th St., Chicago, Ill.; Ludvik Medvedick, 4499 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio; Albert Hrust, 155 So. Pierce St., Milwaukee, Wis.

Zdržišveni odbor:

Frank Vidmar, predsednik, 2507 Augusta St., Chicago, Ill.; John Olin, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.; Peter Gorkick, 2354 So. Broadway, Denver, Colo.

POSREDOVATELSTVO: Korespondenca s glavnimi odborimi, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki so namenjena na posle gl. predsednika, na nadzorni Predsedništvo S. N. P. J., 2627-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSA RAZDVA BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVI: Bolniška tajništvo S. N. P. J., 2627-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki so tišije gl. izvršiteljskega odbora in jednake vrste se naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2627-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSA RAZDVA V SVETI S BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na nadzorni Bolniški S. N. P. J., 2627-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse prišleke glede posiljanja v gl. izvršiteljskem odboru se naj pošiljajo Frank Kajo, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prišlki na gl. poročni odbor se naj pošiljajo na nadzorni John Gorkick, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, naslovila, optaki, naročila in spisi vse, kar je v zvezi s glavnim jedrom, naj se pošilja na nadzorni "PROSVETA", 2627-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Valentin Kajačev:

IZPIT

Ves teden pred izpitom je blagajnik Dijabetov neprenehoma ponavljal:

"Kdo je veliki mojster? — Marx. — Koliko časa je od ustanjka dekabrlistov? — Sto let. — Kaj je socialni patriotizem? — Služba pri buržoaziji pod socialistično krinko. — Kaj je znak kapitalizma? — Prosto izrabljanje na podlagi privatne lastnine. — Kako se razvija smotreno gospodarstvo? — Na podlagi elektrifikacije. — Kje se bje nastopane razne države? — Na prvem kongresu druge internacionale l. 1889. v Parizu. — Koliko vrst kapitala imamo? — Trajno in menjalno vrsto. — Katera organizacijska oblika bo vladala v prihodnji komunistični družbi? — Tega ne moremo vedeti. — Kdo je renegat? — Kautsky. — Kdo je poslanec? — Painleve. — Kdo je kandidat? — Lafalette. — Kdo stoji pred finančnim in političnim bankrotom vključ navidezno blagostanju? — Poljska. — Kdo sta socialna izdajalca? — Scheidemann in Noske. — Kdo je Abramovič? — Socialni idijot."

Marijivi Dijabetov je preletel v naglici rjani listi, na katerem je imel napisana ta vprašanja in odgovore.

"Samo da jih ne zamenjam," je zamrmral. — "Kdo je poslanec? — Painleve. — Kdo je renegat? — Kautsky. — Kdo je kandidat? — Lafalette."

Ko je vstopil v dvorano, kjer je zborovala izpraševalna komisija, je letala pred njegovimi očmi rožna meglica, in v njegovih ušesih so peli zvonomi vseh moskovskih cerkev. "Kako se pišete, tovariš?" je vprašal predsednik.

"Marx," je odgovoril hrabro vestni blagajnik.

"Koliko ste stari?"

"Sto let."

"Vaš posej?"

"Služba pri buržoaziji pod socialistično krinko."

Predsednik, ki doslej ni pazil nad odgovore, je privzdignil levo obrv.

"Hm... precej odkritoarčen odgovor! Vase razmerje napram državi službi, državljani?"

"Prosto izrabljanje na podlagi privatne lastnine."

"Torej takini ste! Zelo prijetno! Kako ste se pa vtihotajili v državno službo?"

"Na podlagi elektrifikacije." Člani komisije so se strme pogledali.

"Tovariš, kdaj ste pa zadnjič merili svojo vročino?" je polavedoval previdno tajnik.

"Na prvem kongresu druge internacionale l. 1889 v Parizu."

"Čujte, tovariš," je prekinil predsednik.

"Vi se morate nekoliko paziti, vaše oči mrlično slijejo."

"Trajna in menjalna vrsta," je Dijabetov naglo potrdil. "Njegova lica so drhtela od razburjenja in zmagoslavja. Z levo nogo je tresel, zobje so mu šklopotali, in njegovi prsti so mečkali v šepu rešilni listek.

"Ze dobro, izvrstno, izvrstno! Pred vsem se ne smate prevec vznemirjati. Mogoče ste trudni tovariš, sedite, prosim," je dejal prodajnik pomirjevalno. Polagoma je spoznal položaj in je vprašal Dijabetova: "Kateraga je danes?"

"Tega ne moremo vedeti," je odgovoril glasno Dijabetov, in potne kaplje debele kot grah, so pokrile njegovo čelo.

Člani komisije so se vznemirili, tajnik je odšel po prtihi skozi vrata.

"Izborno, tovariš, je dejal predsednik s hlinjenim navdušenjem. "Naravnost izborni! Samo vznemirjati se ne smete. Dali vam bomo bolniški dopust na Krim, v Jalto, krasno solnce, takorekoč... samo mirno... na svidenje, tovariš!"

Dijabetov je še malo počakal in dejal s hrupivim glasom:

"Povem še več — kdo je renegat? — Kautsky — Kdo je poslanec? — Painleve. — Kdo je kandidat? — Lafalette. — Kdo stoji pred finančnim..."

"Prosim, prosim, ne razburjajte se," ga je miril predsednik in stopil za mizo. "Šaj vam verujemo, na svidenje, tovariš!"

Zmagovalni Dijabetov se je priklonil, in počakal še malo med vrati.

"Kdo sta socialna izdajalca?" je vprašal z zmagovitim nasmeškom. — Scheidemann in Noske. — Kdo pa je Abramovič? Tu je napravil efektan odmor in končal z zaupljivim mefikanjem. On je socialni idijot!"

Dijabetova so obkolili zunaj radovedno tovariši.

"No, kako je bilo?"

"Napravi, napravi! Osem vprašanj sem glasklo odgovoril, ostalih šest sem jim pa navrgel. Predsednik je bil ves živ in be. Dal mi je dopust. Na Krim! Neverjetno, kaj?"

Thomas Jay:

Gospod Pantofelj kot potnik

G. Pantofelj je stal pred vrati, oblečen v svetlozeleno telovnik ter veliko visnjeno šerpo, katero je dvakrat ovil okrog vratu. Z ženo je imel ravnokar razgovor, to se pravi, govorila je le ona, ker on ni prišel do besede. "Mar misliš, da ti bom gospodinjala brez nič?" To je bil namreč njen zadnji stavek.

Sunshine je vedel, — tako je bilo namreč ime g. Pantofelja, pisal se je pa Suiffles, ker je bil Anglež, — da to res ne gre in ravno je premišljeval, če je sploh še vredno živeti, ko se prikaže za vogalom njegovi zli duh Dodger Doolittle.

"Hej," je zaklical Dodger, "poglej, kako krasen dan!"

"Krasen dan," je zarežal Sunshine. "Čemu krasen dan? Kateri dan tebe srečam, potem ni več krasen."

"Kaj mi ne poveš," je odvrnil Dodger, nekoliko užaljen. "To je zahvala, ker sem bil vedno tvoj angel varuh. Jaz sem oni, ki ti preskrbuje razna opravila, se je še ved, kako je bilo zadnjič, ko aha bila ognjegasca? Tudi

danes imam nekaj zate, to se pravi za naju obo."

"Le kar zase oddrži, kar veš, ne boš me več ujel ne." Dodger mu je nato razlagal, kako bo lahko mnogo zaslužil, ako bo spreten in on, da je itak spreten. "Tudi pogumen si dovoli. To sklepam iz tega, ker si imel pogum, da si se v drugi oženil. Joe Gargle ti je znan, kaj ne. To je oni potnik, ki pri strankah prodaja knjigo z naslovom "Romantičnost neprebavljivosti". Ker pa ni prav zdrav in ker menda nič ne prodaja, nama ponuja deset odstotkov od izkupička."

Sunshine, ki si je domisljal, da je res nekoliko agenta, je privolil in napotila sta se, da poskusita srečo.

"Sunshine, tukajle gori pojdi, je videti čedna hiša. Jaz te kar tu spodaj počakam."

Sunshine se je počasi pomikal po stopnicah ter vstopil skozi vrata, na katerih je stalo v velikih črkah "privatno". Atletičen človek je sedel pri pisalni mizi.

"Oprostite gospod," je prišel Sunshine ko je izvelel en izvod iz torbe, "tukaj ima lepo knjigo —"

Do tu je prišel v svojem nagovoru. V tem mu je nekaj tež-

kega frčalo mimo glave, a ker se je pravčasno pripognil, je z vso silo zletelo akosi steklena vrata.

"Vi, slišite," je grmel gospod ter pri tem postajal tako rdeč, da se je bilo bati, da vaak hip poči, "vi ste devetindvajseti, ki mi je v dveh dneh prišel a tem šundom v hišo. Poberite se!"

Pri teh besedah je gospod pograbil Sunshinea za ovratnik ter ga vrgel po stopnicah, tako da je prišel Dodgeju, ki ga je spodaj čakal, naravnost v naročje.

"Torej nisi nič prodal," ga je vprašal Dodger, ko se je ta nekoliko oddahnil.

Sunshine pa mu ni dal nič odgovora, čemu tudi, ko je pa imel odgovor tako jaseen pred seboj. Šla sta dalje ter prišla do neke hiše, v kateri so bile same pisarne. Sunshine je zlezal v tretje nadstropje ter odprl vrata ene izmed pisarn. "Kaj pa hočete tu? Kaj vas je privedlo, ha? Ali bi kaj radi?"

"A, gospod je s Skotakega, me zelo vesel. Tukaj imam novo knjigo, roman z naslovom "Romance of Dyspepsia, katero vam —"

Dalje ni mogel, kajti ljubimivni Skot je zavpil nad njim: "Vrag vas vzemi vse skupaj za zopet eden, ali še ne bo konca?"

nec. Ondi so se na vrhu roba pomikale pisane postavice v mehki luči nizkega solca. Mahoma je bil ves tabor pokoncu. Iz vseh šatorov, od vse ognjev so vrell cigani proti izhodnemu ostenju.

"Han tume Romničel? (Ste cigani?)" so kričali zgoraj.

"Tele čihava men agai (Taborimo tukaj!)" so vpili spodaj.

Po ozki stezici ob studencu so prihajali drug za drugim rojaki in njih živali v dolino. Veselo sta se pozdravila jamačarja, živahni mlajši Namir (Leopard) in Angar; vsi so poskakovali, vikali in vriskali, da je odmevalo od skalovja. Gostje so hiteli k onemogli stari Erani, križali roke na prsih in se klanjali svoji kraljici. In takoj nato so zaplesali radostni ples.

Od vseh strani so prihajale mladenke z energično in koketno hojo cigank na plesišče pod milim nebom, na travnik med virom in ognji. Izvivalno so gledale mladenice in razmršeni dolgi lasje so jim vihrali okoli smejočih se obrazov in živopisnih cap. Nekateri so udarjali na tamburine, ročne bobne s trepetajočimi kraguljci, in klopotali s lesenimi kastanjatami. Zakipela je ciganska kri. Vsi so zapeli staro pesem, peli zdej hrepenečalobno, zdej blaznostrastno. Od skalnatih sten so odmevali divji vriski, divja godba, divji glas...

Med vsemi plesalkami se je odlikovala najbolj Pirani (Ljubica), petnajstletna hči jamačarja Namirja. Vzorno vzrasla in lepolicakakor indijska bajadera, je sukala in visoko nad glavo vihtela tamburin, vaa zamaknjena v opojnosladko pesem. Izprva se je vrtela tiho in lahno, milovidno in živahno kakor ptica. Razpleteni modročrni lasje so ji segali do kolena in vihrali ko črn plašč po njenem jako gubatem jasnoredčem krilu. Nekoliko poševne oči so se ji svetile kakor mladi tigri. Pod olivnotemnim vratom ji je poskakoval troniz barvanih biserov. Kadar je postala in zacepetala z malimi nogami, ji je trepetal na obrazu napol otroški, napol ženski smeh.

Vedno hlastneje so tolkli plesišč in pojoči cigani in ciganke s tamburini ob čelo, pesti, komolce in dvignjena kolena in vedno hitreje, vedno strastneje so rajali plesalci. Vrela je ciganska kri. V dolgem dirindaju so se mešale živobarvne obleke, lesketali med lasmi, na temnorjavi polti dolgi uhani, debeli prstani, obroči in kovani denar. Plesala sta tudi oba jamačarja. Angar je skakal kakor kozel; včasih je potegnil svoj široki nož izza pasu, požugal gori v mirno goščavo pa zopet s hrnilil orožje. Tudi živali so se udeleževale hrupne veselice: psi so tulili in zavijali na grde načine, medved je renčal in rigal go vsi prestrašeni oali.

Omar je moral nehotoma venomer gledati hčerko jamačarja Namirja. Tako neznanpo čudno ga je tesnilo okoli srca, kadar je opazil, da so ga zopet ošinile njene plamteče velike oči. Zdelo se mu je, da se boji tega krasnega mladega satana.

Mahoma dvigne Pirani roke in skoči predenj. S svojimi malimi rjavimi rokami popade dečka in ga zasube v divji opojnosti med plesalke, da se mu skoro vrti v glavi.

"Kako ti je ime?" ga vpraša in naglo sope skozl usta.

"Omar."

"Meni pa Pirani," mu reče čisto od blizu na uho, da čuti njeno vročo sapo. "Moj oče je jamačar. Poglej!"

Nicemurna bahatinja mu pokaže svoj zlati prstan.

"Omar, kako si lep! Kadar boš večji, boš moj rom (mož) in jaz bom tvoja romni (žena). Zakaj si tako žalosten? Ah, rajša te imam kakor vse druge."

"Kaj govoriš?" ostrmi Omar. Tako ni še nihče govoril s njim. Ves zbezan gleda lepo divje dekle. In zdaj se ustavi Pirani in privije svoje prožno telo k njemu, da čuti burno utripanje njenej arca.

(Dalje prihodnjak.)

Ce mi še eden pride v pisarno, ga ubijem." Pri tem nja je pritisnil na zadnjo stran tako brco, da ni imel časa na ničesar drugega misliti kot pa samo na to, kako se bo po stopnicah lovil, da ne bo prišel na glavo.

Ker pa se je vendar preje ustavil nogo na dnu stopnic, je bil Sunshine tolikanj drzen, da se je še enkrat povzpavl v tretje nadstropje ter pomolil glavo v pisarno: "Salo na stran! Kaj pa, ako bi kupili en izvod, samo enega?"

Gospod je pograbil velik slovar ter za zalučil. Gotovo bi bil prodril vrata, da ni zadel Sunshineovega vratu. Končno je Sunshine izprevidel, da je vse priogovarjanje zaman, zato je ves potrt stopal po stopnicah ter premišljeval, kaj naj zdej stori in kam naj se še poda. Iz previdnosti je potikal na vrata v pritličju, češ, da ne bo tako daleč letel, ako bi zopet naletel na kakega Skota.

"Gospod," je prišel ter privlekel na dan en izvod, "tukajle imam —"

"Stojte," je zavpil nad njim nagovorjen, "tam v sosednji sobi je moj asistent, ki je še tri vaše prednike poslal v bolnišnico in —"

Sunshine ni dalje poslušal ter raje odšel. Se na druga vrata je potikal in zdelo se je, da bo tu uspeh. "Tukaj imam —"

je prišel.

"Ze vem," ga je prekinil oni. "Nič vas ne bom motil. V rokah imate en izvod "Romance of Dyspepsia". Me zelo vesel. Jaz sem sicer zelo zaposlen toda medtem ko si bom prižgal cigaro in nadaljeval z mojim poslom, mi lahko poveste vse, kar veste o knjigi. Nič vas naj ne moti vedenje, kar nadaljujete."

"Ta knjiga," je prišel Sunshine znova, "je važna za vsakega trgovca prezaposlenega človeka, skratka, knjiga je za —"

Oni tam pri pisalni mizi je kadil in pisal, Sunshine pa razlagal pomen knjige, in kadarkoli mu je sapa pošla, je oni priklimal, češ da naj le nadaljuje. Ko je Sunshine že vse povedal, kar je vedel in znal in se oni tam pri mizi še ni nič pripravil, da bi knjigo kupil, je prišel na dobro misel. Odprl je knjigo ter pričel iz nje brati razne odstavke, kateri so se mu zdeli najprimernejši.

"Tako je prav," se je sedaj oglašal gospod pri pisalni mizi ter potisnil cigaro v drugi kot ustnice, "le berite, le, jaz nisem eden izmed onih, ki kupi mačka v žaklju."

Sunshine je opogumljen nadaljeval in ko se mu je zdelo, da govori že kak dve uri, je stavil skromno vprašanje, češ, boste li kupili en izvod ali ne.

"Kaj vam v glavo ne pade? Jaz, pa to knjigo kupiti? Tam v ono sobo pogledjte, tisoče izvodov leži tam. Jaz sem namreč tiskar in založnik te knjige —"

Sunshine je trikrat pogrknil nato pa mahal z rokama kot bi nekaj lovil ter omedlel. Ko se je zavedel, so ga poslali domov z izvoščkom in Mrs. Sniffles je morala voznika plačati. In tako je imela zopet povod da je Sunshineu par gorkih povedala.

POSEBNA UGODNOST!

se nudi vsem potnikom pri

NORTH GERMAN LLOYD

Potujete v staro domovino in nazaj na najnovnejših in modernih parnikih kot so Columbia-Berlin, München, Stuttgart, Dresden, itd., kateri so opremljeni s udobnostmi. Izvrstna postrežba.

Znižana cena za izletne listke. Naravna in najbližja pot v vašo domovino s North German Lloyd.

Posebna mišljena cena na seznanici iz Bremena v vse kraje Evrope. Za nadaljnja pojasnila vprašajte pri lokalnem zastopniku ali v glavnem uradu pri

NORTH GERMAN LLOYD

100 N. La Salle St. Chicago, Ill.

Ali ste še naredili Prosvaro ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar tujcem vrednosti, ki ga na mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

BOLESTI IN BOLEČINE HITRO ODPRAVLJENE Z VROČINO

Vašle mrzle zime se rače pojavljajo bolezni in bolečine, kajti telo nima dovolj naravnih gorke in kri ne more normalno cirkulirati. Vašle tega se omenjene bolezni pozimi rajši pojavljajo kot pa poleti.

V mirnem vremenu zastaja kroženje krvi, naše normalno poletno vežbanje je ovirano, posledica tega so pa revmatične in sialitične bolezni.

Znanost je proizvedla umetno sredstvo, ki proizvaja krajevno vročino in odpravlja bolezni. Ako si prilpite Johnson & Johnson Red Cross ledični obliž na bolečo mesto, vas bo grel ter pomiril boleče dele ter rahlo masiral kožo, s čemur povzroča boljšo cirkulacijo. Ko prilpite obliž, se začne zdravilo vsesavati v kožo, nakar bolečina, unet-je, krajevna ohromelost baje takoj izgine.

Dejstvo, da se samore dobiti obliže v vsaki lekarni, omogoča odstranjenje bolečin in to ljudje vedno bolj uvidevajo. —(Adv.)

Nova moč in krepkost za oslabele telo

V taku 22 let se je Hugo-Tone izkazal kot nemodestljiv zdravilo za milijone bolnih, nadeležil in izbranih svojih. Povratilo jim je zdravje, nadeležil in izbranih svojih. Povratilo jim je zdravje, nadeležil in izbranih svojih. Povratilo jim je zdravje, nadeležil in izbranih svojih.

Agitirajte za "Prosveto!"

PRIHRANJENI

Vaši dolarji vam bodo pomagali k uspehu in neodvisnosti, ako jih vlagate v to banko.

Vzemite te prihranjene dolarje iz svojega žepa ter jih vložite na hranilno vlogo, in s tem jim daste priložnost, da delajo za Vas.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILL.

OTTO KASPAR, predsednik.

Varna banka za vlaganje Vaših prihrankov.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA CLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijako delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST MENA POJASNILA

Rado Murink: NČI GROFA BLAGAJA

(Dalje.)

18.

Na razritem in pohojenem gozdnem travniku je stalo sedem šatorov z okajenimi, pokrpanimi plahtimi. Med njimi so bili križema raztreseni ogorki, cunje, slama, čepinje, pepel, oglodane kosti; po njih so se pasli roji muh. Mlajši otroci so sprejeli dole brate in sestre z velikim vrščem. V senci šatorov sta čepeli dve mladi ciganki in dojlji vauka svojega ljubljena. Pred vhomom največjega šatora pa je sedel jamačar Angar kakor lipov bog in mežikal malomarno in dolgočasno, kakor se spodobi prvaku lenuhov. Zraven njega je dri Hanro (Meč), sila ponosen in grd eigan, s kratkim nošem mlado lisico na meh. Leno so ga gledali tovariši, leže na tleh. Za odurnim Hanrom so prežali gladni psi, mahljali z repi in se pulili za drob in druge odpadke.

Lačna Cirikli je bila že zakurila. Na petah čepa, je zdej dragala z nagorelim drogrom v ogenj, zdej z rogovilo mešala oveno kašo v velikem sajastem kotlu. Nad plameni je trepetal zduh in komaj viden belkast dim se je dvigal proti skalam. Omar, Sonakaj in nekateri drugi so oddali butare kuharici.

Na drugi strani ognja je ždela na kame-nu jamačarjeva prababica, stoletna Erani (Častitljiva mati), ciganska kraljica. Nebrojno gub se je gubalo in križalo na njenem usehlem rumenkastem obrazu, na čelu, na globoko udrtih licih, na širokih tankih ustnicah. Napol zakipnjene, rdeče vnete oči so strmele trudno in topo v tlečo žerjavico. Njen jako zakrivljeni nos se je skoraj dotikal ostnatega obradka; nad gorenjo ustnico so ji rasli redki in kratki sivi brki, posamezne belkaste kocinice tudi pod ušesi in na bradi. Izpod rdeče in zelene rute ji je padal šop snežnobelih las na črno kočemajko, podšito z zajčevino. Včasih je dvignila trepetavo svojjo glavo in iztegnila drgetajoče roke proti ognju.

"Gavrani, gavrani!" je zastokala s hripavim globokim glasom in odpirala brezzoba usta.

Poleg onemogle starke je sedela devetnajstletna Sonakajeva sestra Kali (Črnujka). Gosta griva oglenočrnih razkuštranih las ji je zakrivala malone ves nelepi široki obraz. Z dolgim konjakim repom je branila staro sibilo muh in komarjev ter pela poluglasno:

Goi delal hi šuker čai;
hi la kek dad, kek da . . .
(Tam dol je lepo dekle,
nima ne očeta, ne matere . . .)

"Molči, Kali!" je zavriakala Cirikli nad radopevno hčerko. "Kaj bi zijala venomer! Kuhati se ti pa ne ljubi, kaj?"

"Kali, gavrani! Kali, gavrani!" je ječala Erani. Še vedno je krožil črni oblak kroko-tajočih ptic nad dolino; poletavali so proti taboru in se vračali proti reki. Užaljena Kali pa se je potuhnila in se držala neznanako kialo.

"Kali in ti, Omar, naglo po vode!" je ukazala huda Cirikli.

Na drugi, osoni strani doline se je pretakal plitev studenec; ondaj je bilo vse polno bledorodega, podleskovskega cveta. Tja sta šla Omar in Kali z velikim kotlom. Pred njima je hitel žejni medved k vodici in pil dolgo. Odkopala sta z rokami pesek, da bi se nateklo več vode v poglobljeni strugi, napolnila kotel in ga nesla k ognju. Omar je priklenil medveda h gabru za jamačarjevimi šatorom.

Med virom in šatori je gorelo več ognjev. Poševni žarki večernega solca so obsevali le še polovico divjeromantične doline. Po osvetljenem skalovju so rasle in polzele sence dima in šatorov.

Nenadoma so zalajali psi in se zagnali proti zevajočemu jarku, odkoder je potekal stude-